

**OILADA OTA-ONANING ASOSIY VAZIFALARIGA PSIXOLOGIK
YONDASHUVI**

Xolmurodov Aktamjon Sa`din o`g`li
Xudoyberganova Zulxumor Eshkeldiyevna
Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

Annotasiya: Ushbu maqolada ota-ona tomonidan farzandlar psixologik rivojlanishiga qanday ta`sir ko`rsatishi, emotsional qo`llab quvvatlash tarbiyaviy yondashuvlar va ijtimoiy ko`nikmalarni rivojlantirishdagi roli tahlil etilgan. Shuningdek, ochiq muloqotning muhimligi va ota-ona xatti - harakatlarining farzandlar rivojlanishiga ta`siri yoritilgan.

Kalit so`zlar: Ota-ona , bola , farzand,oila,tarbiya.

Bugungi kunda oilaning jamiyatda tutgan o`rni va ota-onaning tarbiyaviy vazifalari muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy o`zgarishlar, texnologiyaning rivojlanishi va globallashuv jarayoni, oilaviy munosabatlar borasida yangi talablarga sabab bo`lmoqda. Shunday sharoitda ota-onalarning farzand tarbiyasidagi psixologik yondashuvlari dolzarb bo`lib bormoqda. Hozirgi kunda raqamli dunyoga aylangan muhit bolalar salohiyatiga katta ta`sir ko`rsatmoqda. Ota-onalar farzandlariga ijobiy psixologik muhit yaratishda asosiy rolni o`ynaydi[9]. Oilada ota-onaning roli nafaqat tarbiyaviy, balki psixologik jihatdan ham nihoyatda muhimdir. Oilada o`rnatilgan psixologik yondashuvlar bolalar uchun, jamiyatda muvafaqqiyatli bo`lish uchun, zarur bo`lgan asosiy ko`nikmalarni shakllantiradi. Oila eng yaqin kishilarning birlashuvidan tashkil topgan jamoadir. Oilaning ustuni bu ota hisoblanadi, ona esa oilani ushlab turuvchi shaxsdir. Bu borada professor Vasila Karimovaning asarlarida kengroq tushunchalar talqin etilgan. Olimimiz "Oilaning asosi ota va onaning birgalikdagi mehnati va o`zaro hurmati orqali mustahkamlanishini, ota onaning tarbiyaviy faoliyatida o`zaro hamjihatlik, hamkorlik va farzandlarga yaxshi tarbiya berishdagi ma`suliyatni birgalikda bo`lishi kerakligini" ta`kidlaydi. Ya`ni ota onaning o`zaro munosabatlari va oilaviy atmosferaning sog`lom bo`lishi ijtimoiy va ruhiy rivojlanishiga katta ta`sir ko`rsatadi[8].

Oila har bir insonning ma`naviy va ruhiy shakllanishi uchun asosiy makon hisoblanadi. Bolaning barkamol shaxs sifatida voyaga yetishi ota-onaning tarbiya jarayoniga bo`lgan yondashuviga bog`liq.

1. Farzandni shaxs sifatida qabul qilish

Har bir bola o‘ziga xos. Uni boshqalar bilan solishtirmang, balki uning individualligini qadrlang.

Bolaning qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon bering.

Bola bilan muloqotda uning fikrlarini hurmat qiling va o‘z qarashlarini erkin ifoda etishiga sharoit yarating.

Farzandlar bilan ochiq suhbat qilib, uning muammolarini diqqat bilan tinglash joizdir.

Bolaning his-tuyg‘ularini tushunishga harakat qilishi va ularga to‘g‘ri munosabat bildirishlari lozimdir.

Qattiq tanbeh berishdan ko‘ra, masalani tushuntirish va mulohaza qilish yo‘lini tanlang.

2. Pozitiv mustahkamlash

Bolaning ijobiy xatti-harakatlarini maqtang va rag‘batlantiring.

Xatolar uchun jazolashdan ko‘ra, ularni tahlil qilib, saboqlar o‘rgatishga e‘tibor qarating.

Bolani doimo motivatsiya qilib, kelajakka bo‘lgan ishonchini kuchaytiring.

3. Hissiy qo‘llab-quvvatlash va mehribonlik

Bolani tushunishga harakat qiling va unga mehr ko‘rsating. Mehrli munosabat ruhiy barqarorlikni ta‘minlaydi.

Unga stress va qiyinchiliklarni yengishda yordam bering.

Oilada bolaga xavfsiz va tinch muhit yaratib bering.

4. Mas‘uliyatni rivojlantirish

Bolaga o‘z mas‘uliyatini his qilishni o‘rgating.

Unda mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiring.

Uy vazifalari va kichik mas‘uliyatlar berib, ularni muvaffaqiyatli bajarishi uchun qo‘llab-quvvatlang.

5. Ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish

Farzandni boshqalar bilan hamkorlik qilishga va to‘g‘ri muloqot qilishga o‘rgating.

Konfliktlarni hal qilish yo‘llarini ko‘rsating va boshqalarning fikrlarini hurmat qilishni tushuntiring.

Bolaning ijtimoiy faolligini qo‘llab-quvvatlang va jamoa bilan ishlash qobiliyatini rivojlantiring

Psixologik yondashuv oilada sog‘lom muhit yaratishga yordam beradi. Ota-ona farzandning shaxsiy imkoniyatlarini rivojlantirish uchun yuqoridagi qoidalarga rioya qilishi lozim. Bunday yondashuv bolani barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazib, uning jamiyatda muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratadi. Shu sababli, har bir ota-ona

bolaga nafaqat tarbiyachi, balki rahnamo sifatida ko‘mak berishi zarur.

Oilada ota-ona farzandning hayotga tayyorlanishida asosiy o‘rin tutadi. Ular nafaqat tarbiyachi, balki rahnamo va qo‘llab-quvvatlovchi sifatida ham farzandning ruhiy, ma‘naviy va intellektual rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatadi. Psixologik yondashuv esa bu jarayonda ota-onaga aniq yo‘l-yo‘riq beradi va bolani shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi[7].

Oiladagi eng muhim vazifalardan biri — farzandning hissiy barqarorligini ta‘minlashdir. Bola o‘zini qadrlangan, tushunilgan va himoyalangan his qilishi uchun ota-onaning mehribonligi va tushunishi muhimdir. Ota-ona bolaga o‘z histuyg‘ularini ochiq ifoda etish imkoniyatini yaratishi, uni tinglashi va qo‘llabquvvatlashi kerak. Bu nafaqat bolaning ruhiy holatini yaxshilaydi, balki uni jamiyatda ishonch bilan harakat qilishga undaydi.

Farzandning individualligini qabul qilish ham ota-onaning psixologik yondashuvi asosida yotadi. Har bir bola o‘ziga xos qobiliyat va qiziqishlarga ega. Uni boshqa bolalar bilan solishtirish yoki uning imkoniyatlarini cheklash bolaning o‘ziga bo‘lgan ishonchini pasaytiradi. Ota-onaning qo‘llab-quvvatlovi esa farzandning iqtidorini rivojlantirish va yangi cho‘qqilarni zabt etishga ilhom beradi[6].

Oila ichidagi ochiq muloqot bolalar tarbiyasida muhim rol o‘ynaydi. Bolalar o‘z fikrlarini erkin ifoda etishi, o‘z muammolarini ota-onasi bilan muhokama qilishi uchun qulay sharoit yaratilishi lozim. Bunda ota-onaning sabr-toqati va diqqat e‘tibori muhimdir. Farzandni faqat tanbeh berish orqali emas, balki uning ijobiy harakatlarini qadrlash orqali rag‘batlantirish tarbiyada samarali natija beradi.

Ota-ona bolani ijtimoiy hayotga moslashtirishga ham e‘tibor qaratishi lozim. Psixologik yondashuv orqali bola o‘z his-tuyg‘ularini boshqarish, to‘g‘ri muloqot qilish va boshqa odamlar bilan hamkorlikda ishlash kabi ko‘nikmalarga ega bo‘ladi. Bunday yondashuv bolada mas‘uliyat hissini shakllantiradi va kelajakda mustaqil shaxs bo‘lishiga yordam beradi[5].

Xulosa qilib aytganda, oiladagi psixologik muhit farzandning barkamol inson bo‘lib voyaga yetishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ota-onaning mehribonligi, hissiy qo‘llab-quvvatlovi va individuallikka hurmati bolani baxtli va sog‘lom shaxs sifatida shakllantirishning kalitidir. Shu sababli, ota-onalar o‘z vazifalariga chuqur mas‘uliyat bilan yondashib, psixologik yondashuvning muhim jihatlaridan foydalanishlari lozim. Bu nafaqat farzand uchun, balki butun oilaning baxtli hayoti uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdilkhakimovna, Mamaradjabova Bogzoda. "Psychological Mechanisms of

the Influence of Self-Awareness Strategy on the Development of Children's Emotions in the Family." *Web of Semantics: Journal of Interdisciplinary Science* 2.3 (2024): 229-232.

2. Karimova V.M. *Oila psixologiyasi*. - Toshkent, 2007.

3. Mamaradjabova, Bogzada. "PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF USE OF LEADERSHIP STYLES IN MANAGEMENT." *Multidisciplinary Journal of Science and Technology* 4.7 (2024): 233-236.

4. Shoumarov G.B., Haydarov O., Sog'inov N.A. va boshq.; *Oila psixologiyasi: o'quv qo'llanma*.– T.: «Sharq», 2015. — 296 b.

5. Ismoilova Durdoni G'ulom Qizi (2024). TALABALARNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASIDA ABU HOMID G'AZZOLIY ASARLARINING TUTGAN O'RNI. *Research Focus*, 3 (12), 109-114. doi: 10.5281/zenodo.14532269

6. Shavkatovna, X. M. (2025). Pedagogik nazorat va baholash. *ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI*, 2(6), 124-126.

7. Shavkatovna, X. M., & Akbarovna, N. D. (2024). GENDER YONDASHUV ASOSIDA TALABA-QIZLARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 494-498.

8. Shavkatovna, X. M. (2024). GENDER TENGLIKNING HUQUQIY VA IJTIMOY ASOSLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 499-504.

9. Shavkatovna, X. M. (2024). GENDER YONDASHUV ASOSIDA TALABA-QIZLARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH. *Research Focus*, 3(11), 124-128.